

EL GRAU

Senyores, senyors,

Els meus col·legues us han ofert /us oferiran, diversos arguments històrics, geogràfics i geològics per demostrar que Pals va ser el port de sortida de les naus amb què Colom va realitzar el viatge de descoberta d'Amèrica, l'any 1492.

Vull contribuir, encara, amb un argument més, en aquest cas de caire lingüístic. Es tracta d'un topònim que els habitants d'aquesta vila esteu acostumats a sentir i del qual, tal vegada, no us heu parat gaire a pensar en el significat. Es tracta del mot Grau contingut en el topònim Platja del Grau.

Comencem pel final i vegem què ens diu el diccionari autoritat de la llengua catalana més recent, el *Diccionari de la Llengua Catalana* (DIEC) de l'Institut d'Estudis Catalans de l'any 1995 on trobem entre d'altres significats –grau és un mot polisèmic– el de:

grau m. Pas a través d'una costa abrupta//Punt de la riba que serveix com a desembarcador

En això, segueix el *Diccionari General de la Llengua Catalana*, en l'edició d'EDHASA de 1978 de Pompeu Fabra, autoritat fins a la publicació de l'anterior i que també defineix:

grau m. Punt de la riba que serveix de desembarcador

Els diccionaris més antics també coincideixen en el mateix significat. El *Diccionario Balari inventario lexicográfico de la lengua catalana compilado por José Balari y Jovany y dispuesto para su publicación por Manuel de Montoliu*, publicat als anys 20 del nostre segle però compilat a finals del segle XIX per l'insigne filòleg, historiador, advocat i taquígraf que va morir el 1904, per exemple, diu:

Grau: 1. muelle

O el *Diccionari de la Llengua Catalana* (Barcelona 1864-1865), de Pere Labernia que dóna la definició següent:

Grau: Platja de desembarch

I, encara, el *Diccionari Català Valencià Balear*, Palma de Mallorca, 1930-1962, d'Antoni M. Alcover, l'Alcover-Moll, :

Grau: Punt de la riba que serveix de desembarcador; especialment, port de mar; cast. *grao*. S'anomenen grau els ports de Castelló de la Plana, Borriana, Moncofa, Morvedre, València i Gandia; antigament, també se'n deia dels ports de Tortosa i Cullera.

Etimològicament, ens informa Coromines al seu *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* (Barcelona, 1980-2001) que “grau” prové del llatí *gradus* ‘graó, esglaó’ i que l’associació d’aquest mot amb el sentit de moll provindria del fet que, sovint, els ports de les nostres costes són a prop d’alguna desembocadura de riu o estany.

El sentit de moll o port del mot grau apareix documentat des de molt antic en la nostra llengua. El trobem, per exemple a Jaume I *Cron.*, 238 (citada al *Diccionari Balari*):

“E ells dixerren: Hon los havets? E nos dixem: Ve’ls vos aquí al **grau** que son en I leny”.

És un mot antic però completament en desús com a paraula quotidiana amb el sentit de port o moll. Ha quedat fossilitzat en alguns topònims com Sant Bartomeu del Grau o Grau Roig; en aquests casos, amb el significat de port o pas de muntanya i és vigent a diversos llocs del País Valencià però, m’atreveria a dir, més aviat com una mena de topònim tradicional que com una referència a un indret d’operacions de càrrega i descàrrega de vaixells o de d’embarcament i desembarcament de passatgers.

Fixeu-vos, si no, que l’autoritat que gestiona el port de València, s’anomena Autoridad Portuaria de Valencia, així en castellà, i no l’autoritat grauera de València. I no us penséssiu que ho fan així perquè el nom és en castellà. L’ajuntament de València, en la seva pàgina web en valencià, també l’esmenta com a Port de València, curiosament, exactament, com en català tot i tractar-se de dues llengües completament estranyes. I que a zones més properes com Tortosa ja no es fa servir des de fa molt de temps.

Grau amb el sentit de port és, per tant, un fòssil lingüístic i, aquest fet, reforça la idea d’un ús antic allà on, com és el cas de Pals, el puguem trobar.

Ah! i una darrera puntualització etimològica, per aquells que tinguessin la temptació d’associar el mot amb la onada turística que des de fa dècades sacseja la Costa Brava, l’*Enciclopèdia Espasa* que, com sabeu, ofereix les etimologies de les paraules. En el cas de *grao*, l’equivalent castellà del mot, li dona un origen català:

Grao (etim. Del catal. grau). Playa que sirve de desembarcadero

Gràcies

Armand Sanmamed